

Historia regionu

Autor: Alina Kępińska

Historia osadnictwa w Łęczyckiem sięga VI w., na co wskazuje m.in. grodzisko w Tumie, usytuowane ok. 300 m od kolegiaty, wzniesionej w XII w. prawdopodobnie z rozkazu księżnej Salomei, wdowy po królu Bolesławie Krzywoustym, która w latach 1138-44 mieszkała w Łęczycy. Współcześni historycy negują wywodzącą się od Joachima Lelewela tezę, że w czasach przedpiastowskich ziemie te zamieszkiwało odrębne plemię Łęczycan (sąsiadujące z Łęczyckiem Sieradzkie miało zaś zamieszkiwać plemię Sieradzan, nazywanych też Wiercianami). Tezę tę podważył Stanisław Zajączkowski, sądząc, że „na istnieniu późniejszych ziem łęczyckiej i sieradzkiej jako odrębnych jednostek terytorialno-ustrojowych nie można opierać twierdzenia o istnieniu odrębnych plemion Łęczycan i Sieradzan w czasach dawniejszych. Proces formowania się dzielnic łęczyckiej i sieradzkiej w XIII w. wskazuje bowiem na to, że nie można uważać ich za jednostki polityczno-terytorialne istniejące jeszcze od okresu plemiennego; przeciwnie, należy podkreślić, że pierwotnie stanowiły one jedną całość, następstwem czego było księstwo łęczyckie Konrada Mazowieckiego. Okoliczność ta przemawia przeciwko przyjmowaniu istnienia dwóch pierwotnych plemion Łęczycan i Sieradzan, a dopuszcza co najwyżej hipotezę o istnieniu jednego plemienia na terytorium łęczycko-sieradzkim, w granicach określonych bullą z 1136 r., z ośrodkiem w Łęczycy” (Studia nad terytorialnym formowaniem ziemi łęczyckiej i sieradzkiej, Łódź 1951, s. 70). Powyższy pogląd przyjęli także językoznawcy opisujący gwary łęczyckiego, mianowicie Mieczysław Szymczak oraz Maria Kamińska. Dziewiętnastowieczni historycy słusznie natomiast wiązali nazwę rzekomego plemienia z łęgami, ale ich ustalenia można dziś odnieść do nazwy miasta Łęczycy, por.: „Nazwa Łęczycan, Łęczan, powstała od wielkiej ilości łęgów czyli łąk (nad Nerem i Bzurą), wśród których leżały ich siedliska. Licznie rozrodzoną tu szlachtę, jako osiadłą wśród błotnistych nizin, nazywano żartobliwie „piskorzami” (Zygmunt Gloger, Geografia historyczna ziem dawnej Polski. W tekście 63 autentycznych rycin, Kraków 1903). Powstałe w połowie XIII w. księstwo łęczyckie około 1262 r. podzieliło się na dwa księstwa: mniejsze łęczyckie i dwukrotnie większe sieradzkie, a w następnym stuleciu po zjednoczeniu Królestwa księstwa te stały się województwami. Księstwo łęczyckie stało się integralną częścią Korony Królestwa Polskiego, przekształconą w województwo po śmierci w 1351 r. Władysława dobrzyńskiego, bratanka króla Władysława Łokietka, a syna Kazimierza Konradowica. Województwo łęczyckie zajmowało powierzchnię 4326 km² i dzieliło się na trzy powiaty: łęczycki, brzeziński i orłowski, których granice ustabilizowały się w XVI w. W hierarchii ziem, wyrażającej się w ustalonej kolejności wojewodów i kasztelanów pod względem dostojęstwa, województwo łęczyckie stało niżej od województwa sieradzkiego. Stolicę regionu, czyli Łęczycę, lokował nieco przed 1268 r. książę Kazimierz, syn Konrada Mazowieckiego. Miasto usytuowane w centrum ówczesnej Polski, było ważnym ośrodkiem władzy. Odbyło się w nim wiele świeckich zjazdów oraz kościelnych synodów. W roku 1331, nieco na zachód od dawnego centrum, Kazimierz Wielki wznosił warowny zamek, wokół którego powstała rzemieślniczo-handlowa osada. Zniszczenia w czasie szwedzkiego „potopu” sprawiły, że Łęczycyca nie odzyskała już dawnego znaczenia. Województwo łęczyckie przetrwało do drugiego rozbioru Rzeczypospolitej w 1793 r., kiedy to jako departament łęczycki weszło w skład nowej prowincji, nazwanej Prusami Południowymi. W czasach Księstwa Warszawskiego (1807-1815) ziemie dawnego województwa łęczyckiego wchodziły w skład departamentu warszawskiego. Ten administracyjny związek z Mazowszem zachowały początkowo również w Królestwie Polskim (1815-1914), w latach 1816-1837 wchodząc w skład województwa mazowieckiego ze stolicą w Warszawie, w latach 1837-1844 należąc do guberni mazowieckiej, zaś w latach 1845-1866 – do guberni warszawskiej, powstałej z połączenia guberni mazowieckiej i guberni kaliskiej. Dopiero po zmianie podziału administracyjnego od 1867 r. należały do guberni kaliskiej. Po odzyskaniu niepodległości w 1918 r. utworzono m.in. województwo łódzkie, w którym znalazł się duży powiat łęczycki mający ponad 1300 km² oraz 147 600 mieszkańców. Wśród 13 powiatów województwa pod względem powierzchni zajmował piąte miejsce, pod względem liczby ludności – ósme. W okresie okupacji powiat łęczycki wcielono do Rzeszy, przyporządkowując go rejencji w Kaliszu, którą po przeniesieniu w 1941 r. siedziby do Łodzi nazywano rejencją kalisko-łódzką. Po II wojnie światowej przywrócony został przedwojenny podział administracyjny kraju. Większy od obecnego powiat łęczycki obejmował 3 miasta, tj. Łęczycę, Ozorków i Poddębice oraz 15 gmin. Powiat łęczycki uległ zmniejszeniu podczas zmian administracyjnych i terytorialnych dokonanych w latach 1954-1957, a związanych z likwidacją gmin wiejskich oraz powołaniem gromad jako nowych jednostek podziału administracyjnego, a także po utworzeniu w województwie łódzkim nowych powiatów: bełchatowskiego, pajęczańskiego, poddębickiego i wieruszowskiego. Dalsze zmniejszenie powiatu łęczyckiego nastąpiło po kolejnej zmianie w 1972 r., kiedy ponownie przywrócono gminy, likwidując gromady. W nowym powiecie łęczyckim znalazły się 2 miasta i gminy: Łęczycyca i Ozorków oraz 7 innych gmin: Daszyna, Góra Sw. Małgorzaty, Grabów, Parzęczew, Piątek, Świnice Warckie i Witonia. W latach 1975-1998, kiedy w Polsce nie było powiatów, lecz 49 województw podzielonych na gminy, ziemie powiatu łęczyckiego znalazły się w

województwach: płockim (miasto i gmina Łęczyca oraz gminy Daszyna, Góra Św. Małgorzaty, Piątek i Witonia), łódzkim (miasto i gmina Ozorków oraz Parzęczew, a także Gieczno wraz z południową częścią gminy Piątek) oraz konińskim (Grabów i Świnice Warckie). Po kolejnej zmianie administracyjnej od 1999 r. istnieje ponownie powiat łęczycki w województwie łódzkim. Jest to najmniejszy powiat w całej historii powiatu łęczyckiego, zajmuje bowiem powierzchnię 774 km² i obecnie liczy 54 tys. mieszkańców. W jego skład wchodzi miasto i gmina Łęczyca oraz 6 gmin: Daszyna, Góra Św. Małgorzaty, Grabów, Piątek, Świnice Warckie i Witonia. Do długotrwałej i bogatej historii ziemi łęczyckiej nawiązuje społeczność i władze powiatu, przy współudziale mieszczącego się w zamku Muzeum organizując liczne imprezy. Do najbardziej znanych należą obchody rocznicowe Bitwy nad Bzurą, turnieje rycerskie na zamku łęczyckim czy tradycyjne dni „Łęczyca w barwach jesieni”. Literatura: Atlas „Atlas historyczny Polski. Mapy szczegółowe XVI wieku, pod red. Stanisława Trawkowskiego, t. 5. Województwo sieradzkie i województwo łęczyckie w drugiej połowie XVI wieku, pod red. Henryka Rutkowskiego opracowali Krzysztof Chłapowski, Anna Dunin-Wąsowiczowa, Stefan K. Kuczyński, Kazimierz Pacuski, Elżbieta Rutkowska, Stanisław Trawkowski, Małgorzata Wilska, Warszawa 1998, cz. 1. Mapy, plany, cz. 2. Komentarz, indeksy.

Brzeziny. Dzieje miasta do 1995 roku, red. Kazimierz Badziak, Łódź – Brzeziny 1997. Jan Dylak, Województwo ze stolicą bez antenatów. Geografia historyczna województwa łódzkiego, Łódź 1971. Zygmunt Gloger, Geografia historyczna ziem dawnej Polski. W tekście 63 autentycznych rycin, Kraków 1903. Ilustrowany atlas Polski. Nasza ojczyzna – mapy, informacje, krajobrazy, red. prowadzący Barbara Karpińska, Elżbieta Maissner, wyd. 3, Reader’s Digest, Warszawa 2006, s. 166. Maria Kamińska, Gwary Polski centralnej, Wrocław 1968. Łęczyca. Dzieje miasta w średniowieczu i w XX wieku. Suplement do monografii miasta, red. Janusz Szymczak, Łęczyca – Łódź 2003. Łęczyca. Monografia miasta do 1990 roku, pod red. Ryszarda Rosina, Łęczyca 2001. Andrzej Nadolski, Łęczyca we wczesnym średniowieczu, [w:] Ziemia łęczycka. Szkice o teraźniejszości i przeszłości, Łódź 1964, s. 67-89. Przewodnik po Łęczycy i regionie łęczyckim, Łęczyca 2005. Studia nad terytorialnym formowaniem ziemi łęczyckiej i sieradzkiej, Łódź 1951, s. 70. Mieczysław Szymczak, Gwara Domaniewka i wsi okolicznych w powiecie łęczyckim, Łódź 1961. Stanisław Zajączkowski, Studia nad terytorialnym formowaniem ziemi łęczyckiej i sieradzkiej, Łódź 1951. <http://www.leczyca.pl> <http://powiatleczycki.republika.pl> <http://zamek.leczyca.pl> <http://pthlodz.uni.lodz.pl/dydaktyka/papiernik/htm>